

გარემოს დაცვის საკითხების გაშუქება ქართულ მედიაში

მედიის მონიტორინგის ანგარიში

ადამიანის უფლებათა ცენტრი

ალეკო ცქიტიშვილი
სალომე აჩბა
შორენა ლათათია
თეა თოფურია

შესავალი

ადამიანის უფლებათა ცენტრმა 2011 წლის 30 მაისიდან 31 დეკემბრამდე პერიოდში ქართული მედიის მიერ გარემოს დაცვის საკითხების გაშუქების შესწავლის მიზნით ჩაატარა შემდეგი მედიის საშუალებების მონიტორინგი: გაზეთები „ალია“, „რეზონანსი“, „ახალი თაობა“ და საზოგადოებრივი მაუწყებლის დღის მთავარი საინფორმაციო გამოშვება „მომხმე“. კვლევის დროს მოხდა არსებული ტენდენციების გაანალიზება და შეგროვდა ინფორმაცია რაოდენობრივი და თვისებრივი მონაცემების შესახებ.

მონიტორინგი განხორციელდა გაეროს განვითარების პროგრამის მედია მონიტორინგის პროექტის ფარგლებში, რომელსაც ევროკავშირი აფინანსებს.

მეთოდოლოგია

ადამიანის უფლებათა ცენტრის მიერ ჩატარებული გარემოს დაცვის საკითხების გაშუქების მონიტორინგი სამ ეტაპს აერთიანებდა:

- პირველი ეტაპი: 2011 წლის 30 მაისი - 3 ივლისი
- მეორე ეტაპი: 2011 წლის 18 ივლისი - 4 სექტემბერი
- მესამე ეტაპი: 2011 წლის 10 ნოემბერი - 31 დეკემბერი

კვლევა რაოდენობრივი და თვისებრივი კომპონენტების მიხედვით ჩატარდა. რაოდენობრივი მონაცემები შეგროვდა სივრცის/დროის, ტონის, თემატიკის, გაშუქების ტიპისა (პირდაპირი/ირიბი) და გეოგრაფიის/რეგიონის მიხედვით. თვისებრივი კომპონენტი აერთიანებდა მასალას ბალანსის (წყაროთა რაოდენობა), ობიექტურობა/მიუკერძოებლობის, ფაქტებზე დაყრდნობით ინფორმაციის გაშუქებისა და ჟურნალისტების პროფესიონალიზმის საკითხებზე.

მედიის საშუალებების შერჩევისას ყურადღება გამახვილდა ისეთ კრიტერიუმებზე, როგორებიცაა:

- დაფარვის ზონა: საზოგადოებრივი მაუწყებლის მსგავსად, შერჩეული გაზეთების დაფარვის ზონა მთელ საქართველოს მოიცავს;
- შერჩეული გაზეთების ტირაჟი და რეიტინგი;

კვლევის ძირითადი შედეგები

გარემოს დაცვის თემაზე ჩატარებული ცხრამეტკვირიანი მონიტორინგის პირველი ორი პერიოდის განმავლობაში გაანალიზდა 78 სტატია (8,093 სმ²) და 63 სიუჟეტი (2 საათი და 39 წუთი). მონიტორინგის მესამე პერიოდში გარემოს დაცვის თემაზე მომზადებულმა მასალებმა მკვეთრად იკლო: „მომბემი“ ამ საკითხისადმი მიძღვნილი 21 სიუჟეტი გადაიკა, მათი საერთო ხანგრძლივობა 38 წთ. იყო. სიუჟეტების დიდი ნაწილი, 69 % უცხოეთში მომხდარ მოვლენებს შეეხებოდა. მართალია, ამ პერიოდში „მომბემი“ რამდენიმე სიუჟეტი საქართველოში არსებული დიდთოვლობის შესახებაც გადასცა, მაგრამ მათი გარემოს დაცვის საკითხთან დაკავშირება არასწორი იქნებოდა, რადგან მათ ამინდის მიმოხილვის ფუნქცია უფრო ჰქონდათ. გაზეთ „ალიას“ არც ერთი სტატია არ გამოუქვეყნებია, „ახალ თაობაში“ გარემოს დაცვას, 4 ე. წ. „ნიუსის“ ტიპის მასალა მიეძღვნა. მასალა არ მოიცავდა არანაირ ანალიზს და მხოლოდ ფაქტების გადმოცემით შემოიფარგლებოდა. რაც შეეხება „რეზონანსს“, გარემოს დაცვის თემაზე მასალებს ამ გაზეთში ჯამში 2,564 სმ² დაეთმო.

გაზეთებისა („რეზონანსი“, „ახალი თაობა“, „ალია“) და საზოგადოებრივი მაუწყებლის („მომბემი“) კვლევის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენცია:

- გარემოს დაცვის საკითხები შუქდება სპონტანურად და ფრაგმენტულად;
- ჟურნალისტების დამოკიდებულება გარემოს დაცვის საკითხებისადმი ზერელეა;
- სიუჟეტებსა და სტატიებში იშვიათად ვხვდებით ფაქტებისა და მოვლენების ანალიზს;
- ჟურნალისტების ნაწილი გარემოს დაცვის საკითხებში არაკომპეტენტურია;
- თემატიკა მრავალფეროვანი არ არის;
- საზოგადოებრივი მაუწყებლისგან განსხვავებით, ბეჭდურ მედიაში ცოტაა რეგიონების შესახებ და რეგიონებიდან მომზადებული მასალა.

მონიტორინგის განმავლობაში ყველაზე ხშირად შემდეგი სუბიექტები გაშუქდა:

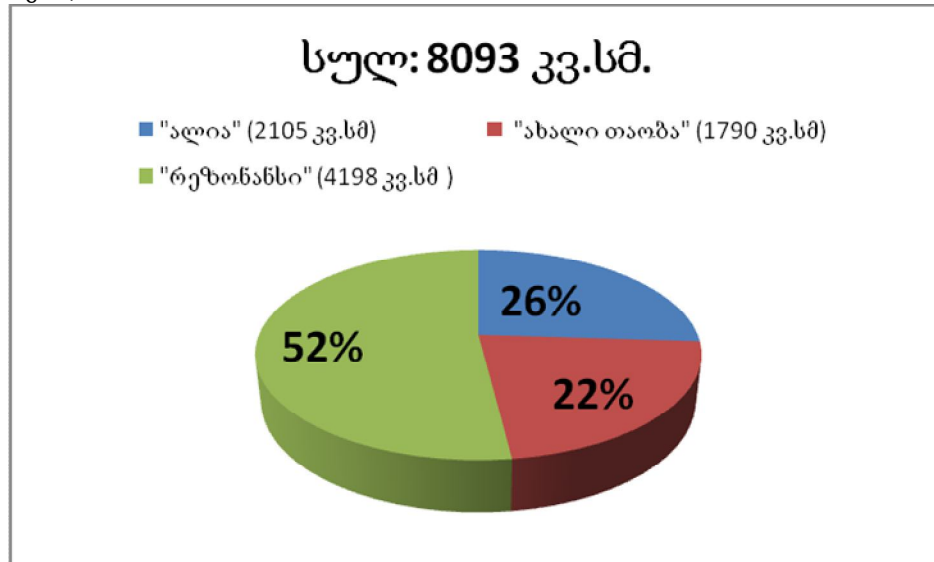
- სამხარეო ადმინისტრაციები;
- ადგილობრივი თვითმმართველობები;
- ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო;
- გარემოს დაცვის სამინისტრო;
- რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო;
- ხელისუფლება (მმართველი გუნდი);
- საპარლამენტო ოპოზიცია;
- მწვანეთა პარტია;
- სამაშველო სამსახური;
- სტიქიის შედეგად დაზარალებულები;
- გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციები;
- ექსპერტები;
- სეისმოლოგიური ცენტრი;

რაოდენობრივი მონაცემები

კვლევის საკითხისათვის დათმობილი დრო და სივრცე

მონიტორინგის პირველი ორი პერიოდის განმავლობაში ბეჭდურ მედიაში გამოქვეყნებული სტატიების ფართობის პროცენტული განაწილების ანალიზმა აჩვენა, რომ კვლევის თემატიკისადმი მიძღვნილ სტატიებს ყველაზე დიდი ფართობი გაზეთმა „რეზონანსმა“ დაუთმო (52%). მას მოსდევს „ალია“ (26%) და „ახალი თაობა“ (22%).

გრაფიკი #1. სტატიების ფართობის პროცენტული განაწილება გაზეთების მიხედვით (2011 წლის 30 მაისი - 4 სექტემბერი).

გამოვლენილი მნიშვნელოვანი ზოგადი ტენდენციის მიხედვით, გარემოს დაცვის საკითხებთან დაკავშირებული მასალები, როგორც წესი, გაზეთის შუა ან ბოლო გვერდებზე ქვეყნდებოდა. არსებობდა იშვიათი შემთხვევებიც, როცა სტატიის სათაური პირველ გვერდზე იყო გამოტანილი, თუმცა წარწერა იმდენად წვრილი ასოებით იყო, რომ საეჭვოა, მას მკითხველის ყურადღება მიეპყრო. ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ შესწავლილი ბეჭდური მედიისთვის გარემოს დაცვის საკითხები ნაკლებად მნიშვნელოვანია. ასეთი დაბალი ინტერესის სავარაუდო მიზეზად შესაძლოა, დასახელებს გაზეთების ჟურნალისტების ვარაუდი, რომ ეს თემა, კომერციული თვალსაზრისით, არამომგებიანია და მის მიმართ საზოგადოებრივი ინტერესი დაბალია.

რაც შეეხება „საზოგადოებრივი მაუწყებლის“ დღის მთავარ საინფორმაციო გამოშვება „მომხმეს“, მან მედიის მონიტორინგის პირველ ორ პერიოდში გარემოს დაცვის საკითხებს 9,531 წამის საერთო ხანგრძლივობის 63 სიუჟეტი მიუძღვნა. მესამე პერიოდში კი, (10 ნოემბერი-31 დეკემბერი) 38 წუთის საერთო ხანგრძლივობის 21 სიუჟეტი გავიდა.

სტატიებისა და სიუჟეტების თემატიკა

მონიტორინგის პერიოდში ბეჭდური მედია (გაზეთები „ალია“, „რეზონანსი“, „ახალი თაობა“) გარემოს დაცვის თემებიდან ყველაზე ხშირად სტიქიურ მოვლენებს აშუქებდა. „ახალ თაობაში“ ამ საკითხზე დაბეჭდილი ყველა სტატია სტიქიურ მოვლენებსა და ბუნებრივ კატასტროფებს მიეძღვნა. კვლევის პირველი ორი ეტაპის დროს „ალიაში“ გამოქვეყნებული პუბლიკაციების საერთო ფართობის (2,105 სმ²) მხოლოდ 22% დაეთმო ბიომრავალფეროვნებისა და კონსერვაციის საკითხებზე მომზადებულ პუბლიკაციებს, დანარჩენი 78% მთლიანად სტიქიურ მოვლენებს მიმოიხილავდა. შედარებით მრავალფეროვან თემატიკას სთავაზობდა მკითხველს გაზეთი „რეზონანსი“, რომელიც სტიქიური მოვლენების გარდა (მართალია, მცირე რაოდენობით, მაგრამ მაინც) ეკოლოგიის, კლიმატის ცვლილების, ბიომრავალფეროვნებისა და კონსერვაციის საკითხებსაც განიხილავდა.

რაც შეეხება მონიტორინგის მესამე პერიოდს (10 ნოემბერი - 31 დეკემბერი), კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ გარემოს დაცვის საკითხებით ბეჭდური გამოცემები (განსაკუთრებით ეს ეხება „ალიასა“ და „ახალ თაობას“) მხოლოდ მაშინ ინტერესდებიან, როცა სტიქიური მოვლენები ხდება. ჟურნალისტური მასალა მხოლოდ მოვლენის, ფაქტის დაფიქსირებითა და აღწერით, მყისიერი, ფრაგმენტული გაშუქებით შემოიფარგლება. არ ხდება საკითხის განზოგადება და პრობლემის ანალიზი. გარემოს დაცვის საკითხებზე მომზადებული მასალის დიდი ნაწილი ე. წ. „ნიუსია“ და იშვიათად შეიცავს ანალიტიკურ ინფორმაციას. საინტერესო იყო, რომ ივლისის თვიდან სამივე გაზეთში საგრძნობლად იკლო სტატიებმა გარემოს დაცვის შესახებ. სავარაუდოდ, ამის მიზეზი იყო ის, რომ ივლის-აგვისტოში საქართველოში მასშტაბური სტიქიური მოვლენები არ მომხდარა. ეს ფაქტი კიდევ უფრო ამყარებს ჩვენს დასკვნას, რომ გამოცემები ამ საკითხით მხოლოდ უშუალოდ სტიქიური მოვლენების პერიოდში ინტერესდებიან და მას მხოლოდ „ახალი ამბის“ პერსპექტივიდან აშუქებენ. კიდევ უფრო ცოტა მასალა გამოქვეყნდა ბეჭდურ საშუალებებში 2011 წლის 10 ნოემბრიდან 31 დეკემბრამდე განხორციელებულ კვლევის მესამე ეტაპზე. „ახალ თაობაში“ გარემოს დაცვის თემაზე სულ 4 ე.წ. „ნიუსი“ დაიბეჭდა. ოთხივე მათგანი სტიქიურ მოვლენებს ეხებოდა. „რეზონანსში“ მასალების უმრავლესობა, მონიტორინგის წინა პერიოდისგან განსხვავებით, ძირითადად ბიომრავალფეროვნებისა და კონსერვაციის თემაზე გამოქვეყნდა. სტიქიურ მოვლენებს, გარემოს დაცვაზე მომზადებული მასალების მთლიანი ფართობის (2,564 სმ.კვ) მხოლოდ 1% დაეთმო. რაც შეეხება, „ალიას“, როგორც ზემოთაც ვახსენეთ, მონიტორინგის მესამე პერიოდში, გამოცემაში, გარემოს დაცვაზე არც ერთი პუბლიკაცია არ გამოქვეყნებულა. „მომბეში“ კი, სიუჟეტების საერთო ქრონომეტრაჟის (38 წუთი) 91% სტიქიასა და ბუნებრივი კატასტროფების თემასდაეთმო, 9% კი, ბიომრავალფეროვნებისა და კონსერვაციის თემას.

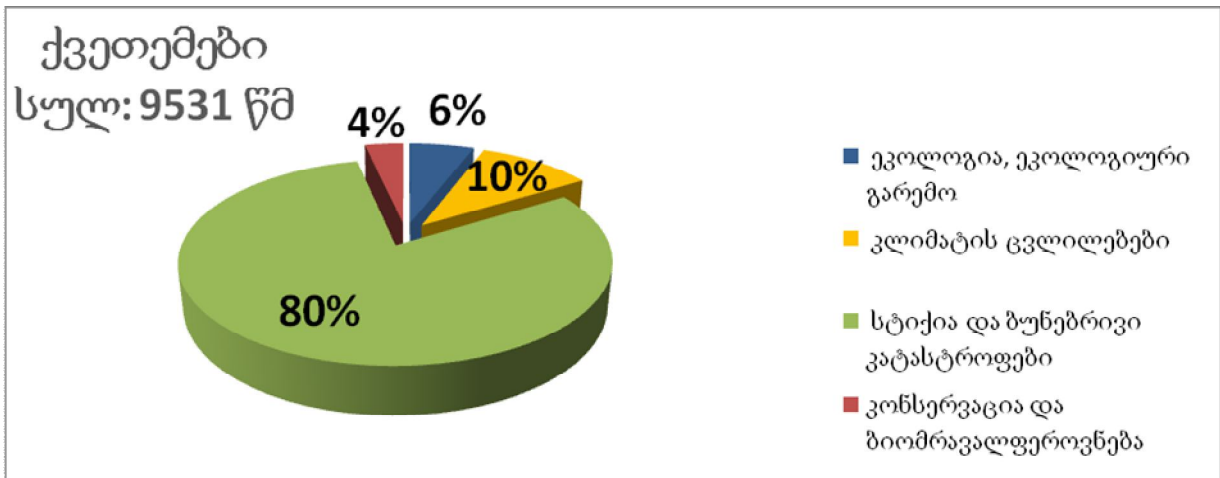
კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ საზოგადოებრივი მაუწყებელი მცირე დროსა და ყურადღებას უთმობს გარემოს დაცვის საკითხების განხილვას. ეს სფერო, ძირითადად, ზედაპირულად, კრიტიკული ანალიზისა და თემის სიღრმისეული მომზადების გარეშე მიმოიხილება.

მონიტორინგის პირველი ორი პერიოდის განმავლობაში „მომბე“, ბეჭდური მედიის მსგავსად, ყველაზე ხშირად სტიქიური მოვლენებისადმი მიძღვნილ სიუჟეტებს გადასცემდა (80%). ძირითადი ყურადღება მიმართული იყო შედეგების აღწერაზე, რაზეც რეპორტაჟების სათაურებიც მიუთითებდა. რამდენჯერმე განმეორდა სიუჟეტის სათაური - „სტიქიის შედეგები“. გადაცემის დროს ჟურნალისტები არ საუბრობდნენ სტიქიური მოვლენების მიზეზებზე და არ განიხილავდნენ, რამდენად იყო შესაძლებელი სტიქიით მიყენებული ზარალის შემცირება ან მისთვის თავის არიდება.

მართალია, „მომბეში“ მონიტორინგის პირველ ორ პერიოდში ბიომრავალფეროვნებისა და კონსერვაციის თემას პროცენტულად ყველაზე ნაკლები დრო დაეთმო (4%), მაგრამ მონიტორინგის ჯგუფის აზრით, ამ საკითხისადმი მიძღვნილი მასალა ყველაზე კომპეტენტურად მომზადდა. ამის მაგალითია 22 ივნისის „მომბეში“ გასული სიუჟეტი „საგანგაშო დასკვნა“, სადაც თემა გაშუქებულია სიღრმისეულად, პრობლემატიკა და ინფორმაცია ჩამოყალიბებულია მკაფიოდ, ხაზგასმულია პრობლემის არა მარტო რეგიონული, არამედ მსოფლიო მნიშვნელობაც. უდავოა ჟურნალისტის კვალიფიკაცია. გამოყენებული წყაროებიდან მიღებული ინფორმაცია სრულიად საკმარისია იმისთვის, რომ მაყურებელი ჩაწვდეს პრობლემის არსს.

კვლევის პირველ ორ პერიოდში საზოგადოებრივი მაუწყებლის მიერ გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული თემების გაშუქება პროცენტულად შემდეგნაირად გამოიყურება:

გრაფიკი #2: თემების განაწილება სიუჟეტების მიხედვით (2011 წლის 30 მაისი - 4 სექტემბერი).

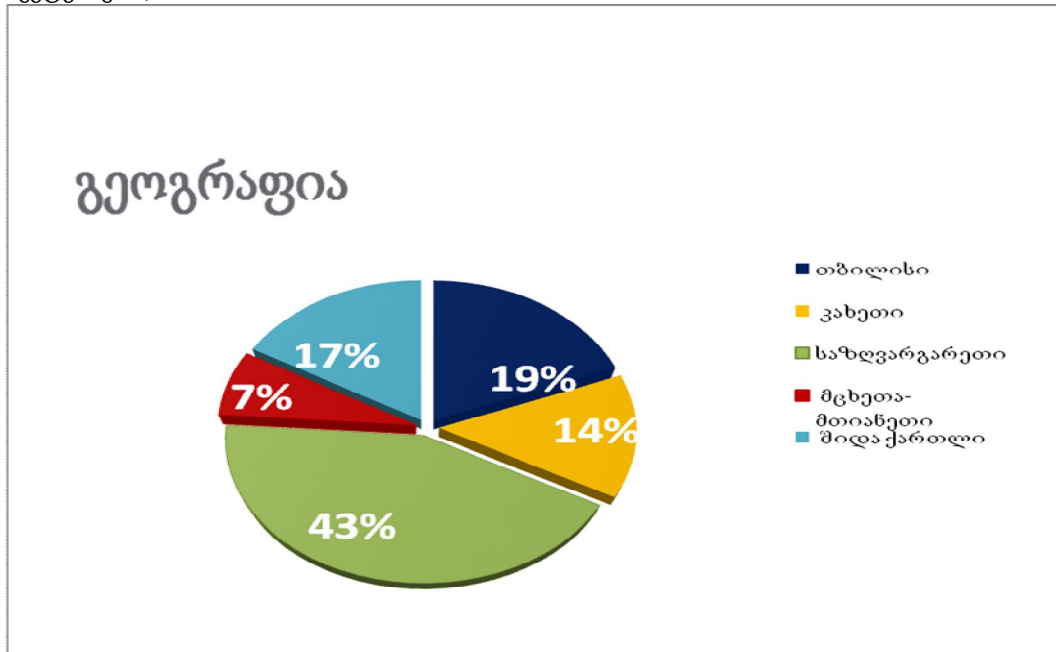
აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ „მოამბის“ ჟურნალისტები დიდ დროს უთმობენ ხელისუფლების წარმომადგენელთა კომენტარებსა და მათი საქმიანობის დადებითად წარმოჩენას. ისინი სიუჟეტებში ძირითადად ასახავენ იმას, რომ ხელისუფლება დროულად ჩადის სტიქიური მოვლენების ადგილზე და დროულად იწყებს შედეგების სალიკვიდაციო სამუშაოებს.

სტატიებისა და სიუჟეტების გეოგრაფია

მონიტორინგის პირველ ორ ეტაპზე სამივე გაზეთში („ალია“, „ახალი თაობა“, „რეზონანსი“) გამოქვეყნებული მასალა ყველაზე ხშირად თბილისისა და კახეთის რეგიონებში მომხდარ მოვლენებს მიმოიხილავდა. განსაკუთრებით ცოტა სტატია ეხებოდა აჭარის, რაჭა-ლეჩხუმისა და სამეგრელოს ამბებს. რამდენიმე რეგიონი, გაზეთებში საერთოდ არ იყო გაშუქებული. ბეჭდურ გამოცემებში დასაქმებული ჟურნალისტები, როგორც წესი, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონის შესახებ მასალას დისტანციურად დედაქალაქიდან ამზადებდნენ. ისინი იშვიათად ჩადიოდნენ ადგილზე და ეცნობოდნენ იქ იმ საკითხსა თუ პრობლემას, რაზეც წერდნენ.

რაც შეეხება „მოამბეს“, პირველი და მეორე პერიოდის მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა, რომ გარემოს დაცვაზე მომზადებული სიუჟეტების 43% საზღვარგარეთ მომხდარ ამბებს მიმოიხილავს.

გრაფიკი #3: სიუჟეტების თემების გეოგრაფიული განაწილება „მომბეში“ (2011 წლის 30 მაისი - 4 სექტემბერი).

მონიტორინგის მესამე ეტაპზე, „ახალ თაობაში“, გარემოს დაცვაზე გამოქვეყნებული მასალებიდან ყველა საზღვარგარეთ მომხდარ მოვლენებს ეხებოდა. „რეზონანსში“ კი, გარემოს დაცვაზე სტატიები მხოლოდ დედაქალაქიდან და სამცხე-ჯავახეთიდან მომზადდა. ამასთან, უნდა აღინიშნოს რომ, სამცხე-ჯავახეთის შესახებ მომზადებული მასალის პროცენტული მაჩვენებელი, გამოცემაში გარემოს დაცვაზე მომზადებული სტატიების საერთო ფართობის (2,564 სმ.კვ) მხოლოდ 1%-ს შეადგენს. „მომბეში“ საკითხისადმი დათმობილი სიუჟეტების საერთო დროის (38 წთ) 69% საზღვარგარეთის ამბებს ეხებოდა, 7% კახეთს, 24%-ში კი სიუჟეტები ეხებოდა ერთბაშად რამდენიმე რეგიონს საქართველოში.

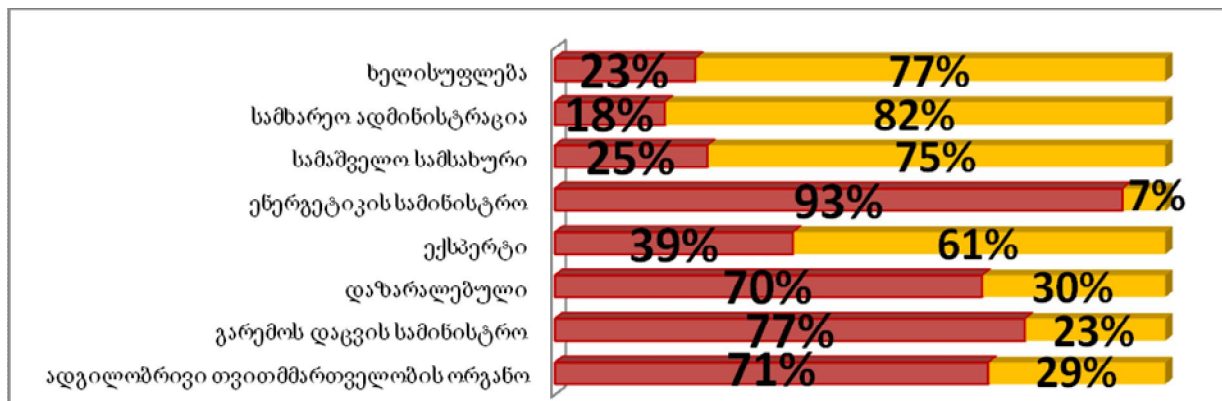
სუბიექტის გაშუქების დროსივრცე, ტონი და ტიპი (პირდაპირი/ირიბი)

მონიტორინგის პირველ და მეორე პერიოდში, გაზეთები გარემოს დაცვის საკითხების გაშუქებისას სუბიექტებიდან ყველაზე დიდ სივრცეს გარემოს დამცველ ორგანიზაციებს, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს, გარემოს დაცვის სამინისტროსა და „მწვანეთა პარტიას“ უთმობდნენ. სამივე გამოცემა ძალიან ცოტა ადგილი დაუთმო ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს. გარდა ამისა, ამ თემისადმი მიძღვნილ სტატიებში საერთოდ არ იყო ნახსენები ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრო, რომელიც უშუალოდაა ანგარიშვალდებული საქართველოში მცხოვრები 11,000 ეკომიგრანტის პრობლემების მოგვარებაზე.

„მომბე“, მონიტორინგის პირველ და მეორე პერიოდში, გარემოს დაცვასთან დაკავშირებულ სიუჟეტებში ყველაზე მეტ დროს უთმობს სტიქიის შედეგად დაზარალებულებს, ექსპერტებს და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს. ზოგადად, გარემოს დაცვის თემაზე მომზადებული სიუჟეტები აპოლიტიკური შინაარსისაა, რის გამოც „მომბის“ ჟურნალისტების მიკერძოებაზე საუბარი უადგილო იქნებოდა. კვლევის პირველი ორი პერიოდის განმავლობაში უარყოფითი ტონით არც ერთი სუბიექტი არ გაშუქებულა. ჟურნალისტები ძირითადად დადებით და ნეიტრალურ ტონს იყენებდნენ.

ბეჭდური მედიის შემთხვევაშიც, კვლევის პირველ ორ ეტაპზე სუბიექტები უმეტესწილად ნეიტრალურად გაშუქდა. „ახალი თაობა“ ყველა სუბიექტთან მიმართებაში ნეიტრალურ ტონს იყენებდა, „ალია“ მხოლოდ ხელისუფლებას მოიხსენიებდა უარყოფითად, თუმცა ყველა სხვა სუბიექტის მიმართ ნეიტრალური იყო. რაც შეეხება „რეზონანსს“, აქ მეტი მრავალფეროვნება გვხვდებოდა სუბიექტების როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი ტონით მოხსენიების თვალსაზრისით. „მოამბე“ ხელისუფლების, სამხარეო ადმინისტრაციის, სამაშველო სამსახურისა და ექსპერტების აზრს, ძირითადად, ირიბად გადმოსცემდა. ენერგეტიკის სამინისტროს, დაზარალებულების, გარემოს დაცვის სამინისტროსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების შემთხვევაში კი მათი აზრის გაშუქება უმეტესწილად პირდაპირ ხდებოდა.

გრაფიკი #4: სუბიექტების გაშუქების ტიპი „მოამბეში“ (პირდაპირი/ირიბი, 2011 წლის 30 მაისი - 4 სექტემბერი).

მონიტორინგის მესამე ეტაპზე (10 ნოემბერი-31 დეკემბერი) „ახალ თაობაში“ ერთადერთი სუბიექტი გვხვდება - სტიქიის შედეგად დაზარალებული, რომელსაც ჯამში 98 სმ.კვ. ეთმობა. სუბიექტი მთლიანად ნეიტრალურადაა გაშუქებული. „რეზონანსში“ ყველაზე ხშირად ენერგეტიკის სამინისტრო (204 სმ.კვ), არასაპარლამენტო ოპოზიცია (144 სმ.კვ) და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები (141 სმ.კვ) გაშუქდა. „რეზონანსში“ სუბიექტები ძირითადად ნეიტრალურად გაშუქდა, ნაწლობრივ უარყოფითადაა გაშუქებული ენერგეტიკის სამინისტრო (28%- დადებითი, 17% ნეიტრალური, 45% უარყოფითი), დანარჩენ შემთხვევაში, უარყოფით გაშუქებას თითქმის არ ვხვდებით. მონიტორინგის მესამე პერიოდშიც, გარემოს დაცვაზე მომზადებულ მასალებში, „მოამბე“ კვალავაც ყველაზე დიდ დროს უთმობს სტიქიის შედეგად დაზარალებულების გაშუქებას (242 წმ.), ასევე ექსპერტებსა (122წმ.) და სამაშველო სამსახურებს (80 წმ). გარემოს დაცვაზე მომზადებულ სიუჟეტებში გამოყენებული ყველა სუბიექტი, ნეიტრალურადაა გაშუქებული. რაც შეეხება გაშუქების ტიპს, „მოამბე“ სუბიექტებს თანაბარი დოზით აშუქებს როგორც პირდაპირ, ისე ირიბად.

თვისებრივი მონაცემები

ინფორმაციის წყაროები, ბალანსი, ობიექტურობა, მიუკერძოებლობა

მედიის მონიტორინგის პირველ და მეორე ეტაპზე გამოიკვეთა, რომ გაზეთები ინფორმაციის ძირითად წყაროდ სახელმწიფო სტრუქტურებსა და გარემოს დამცველ ორგანიზაციებს იყენებენ. როგორც გაირკვა, არსებობს კომუნიკაციის პრობლემა მეცნიერებს, ექსპერტებსა და ჟურნალისტებს

შორის. იშვიათია შემთხვევები, როცა ინფორმაციის მისაღებად ჟურნალისტი მეცნიერსა და ექსპერტს მიმართავს. აგრეთვე საგანგაშო ტენდენციად მიგვაჩნია ის ფაქტი, რომ სტატიის ავტორების მხოლოდ ძალიან მცირე ნაწილი იყენებს წყაროდ უშუალოდ სტიქიის შედეგად დაზარალებულ მოქალაქეებს. გარემოს დაცვის საკითხებზე, კერძოდ კი სტიქიურ მოვლენებზე წერის დროს ჟურნალისტები მათ თითქმის არასდროს აძლევენ მოსაზრების გამოთქმის საშუალებას. ამ მხრივ შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა გაზეთ „ალიაში“, სადაც სტიქიის შედეგად დაზარალებულ პირებს კვლევის პირველ ორ ეტაპზე მთლიანობაში 177 სმ² დაეთმოთ. გაზეთებში „ალია“ და „ახალი თაობა“ გარემოს დაცვის საკითხებისადმი მიძღვნილი პუბლიკაციები ხშირად დაუბალანსებელია. ჟურნალისტი უმეტესად ეყრდნობა მხოლოდ ერთ წყაროს და არ წარმოგვიდგენს საპირისპირო, განსხვავებულ მოსაზრებას. ხშირია შემთხვევები, როცა არ არის მოყვანილი ინფორმაციის არც ერთი წყარო. იმის გამო, რომ ხსენებულ გამოცემებში ამგვარი რამ ხშირად ხდება, ბუნებრივია, ჩნდება ეჭვი ჟურნალისტების მიკერძოებულობის თაობაზე. როგორც წესი, გაზეთ „რეზონანსის“ ჟურნალისტების მიერ გამოქვეყნებული მასალა გამოირჩევა მიუკერძოებლობითა და ობიექტურობით (ეფუძნება ფაქტებს), თუმცა ამ შემთხვევაშიც გვხვდება ხოლმე ინფორმაცია, რომელიც ჟურნალისტური სტანდარტების თანახმად ყოველთვის ორ ან მეტ წყაროსთან გადამოწმებული არ არის.

მონიტორინგის მესამე ეტაპზე (10 ნოემბერი-31 დეკემბერი) „რეზონანსი“ გარემოს დაცვაზე წერისას, ძირითად წყაროდ იყენებს არასამთავრობო სექტორს. წინა პერიოდთან შედარებით, სამთავრობო სტრუქტურები, ამ გამოცემაში უფრო ხშირად შეგვხვდა ინფორმაციის წყაროდ. უნდა აღინიშნოს, რომ გამოცემა საკმაოდ მაღალი პროფესიონალიზმით აშუქებს გარემოს დაცვასთან დაკავშირებულ ჟურნალისტურ გამოძიებებს, რომლებიც ძირითადად სხვადასხვა დონორი ორგანიზაციების დაფინანსებით არის მომზადებული. ამგვარ სტატიებში კარგად ჩანს, რომ ჟურნალისტი კარგად ერკვევა საკითხში და იცის რაზე წერს. „ახალ თაობაში“ გამოქვეყნებული ოთხივე „ნიუსის“ წყარო უცხოური საინფორმაციო სააგენტოა. სხვა წყაროები მასალაში არ გვხვდება.

მედიის მონიტორინგის ცხრამეტკვირიანი პერიოდის პირველ ორ ეტაპზე „მომხმეში“ გარემოს დაცვის თემაზე გადაცემულ სიუჟეტებში არც ერთხელ არ ყოფილა გამოყენებული რომელიმე ოპოზიციური პარტია წყაროდ. სუბიექტებიდან ყველაზე მეტი დრო დაზარალებულებსა (1,329 წამი) და ექსპერტებს (777 წამი) დაეთმოთ. თუმცა აქვე უნდა ითქვას, რომ სიუჟეტში ექსპერტების მოსაზრების ჩართვის მიზეზი ხშირად არა მისი ანალიზისთვის გამოყენებაში, არამედ სიუჟეტის ბოლოს მაყურებლისთვის ამინდის პროგნოზის გაცნობაში მდგომარეობდა (ძირითადად ექსპერტები სინოპტიკოსები და მეტეოროლოგები არიან).

დასკვნა და რეკომენდაციები

ადამიანის უფლებათა ცენტრის მიერ 2011 წლის 30 მაისიდან 31 დეკემბრამდე პერიოდში ჩატარებულმა მედიის (გაზეთები „ალია“, „რეზონანსი“, „ახალი თაობა“ და საზოგადოებრივი მაუწყებლის დღის მთავარი საინფორმაციო გამოშვება „მომხმე“) მონიტორინგმა გამოავლინა, რომ ქართულ მედიაში გარემოს დაცვის საკითხების გაშუქების მიმართ მიდგომა ერთგვაროვანია: გარემოს დაცვა მეორეხარისხოვან თემად მიიჩნევა.

როგორც წესი, ეს თემა ზედაპირულად, პრობლემებისა და მათთან დაკავშირებული სხვადასხვა საინტერესო საკითხის სიღრმისეული ანალიზის გარეშე შუქდება. შესაძლებელია, რომ გარემოს დაცვის საკითხების შესახებ დაწერილი სტატია ან გადაღებული სიუჟეტი კომერციული თვალსაზრისით მომგებიანი არაა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, მედია ალბათ მეტ ყურადღებას უნდა უთმობდეს ამ სფეროს და უფრო სიღრმისეულად უნდა აშუქებდეს მას. ეს საკითხი განსაკუთრებით აქტუალურია საზოგადოებრივი მაუწყებლის შემთხვევაში, რადგან ეს არხი არ არის კომერციულ მოგებაზე, რეკლამებსა და რეიტინგზე ორიენტირებული მედიასაშუალება. ის სახელმწიფო

ბიუჯეტიდან ფინანსდება და შესაბამისად, მისი ანგარიშვალდებულება საზოგადოების წინაშე უფრო მაღალია.

მედიას, განსაკუთრებით კი ტელევიზიას, უდიდესი შესაძლებლობა აქვს საზოგადოების სხვადასხვა ფენის ცნობიერების ამაღლების კუთხით. თუმცა, საქართველოს მედიაში ასეთი ტიპის გაშუქება ნაკლებად გვხვდება.

ზოგადად, გარემოს დაცვა, როგორც ჩანს, არა არის პრიორიტეტული სფერო. ამ მხრივ, საზოგადოებრივ მაუწყებელს შეუძლია შემეცნებითი გადაცემის მომზადება მოზარდებისა და ზოგადად, მთელი მოსახლეობისათვის.

ჩატარებული კვლევის საფუძველზე *ადამიანის უფლებათა ცენტრმა* შემდეგი რეკომენდაციები შეიმუშავა:

1. გარემოს დაცვის საკითხები უნდა გაშუქდეს უფრო ინტენსიურად და სიღრმისეულად, შემეცნებითი ან ცნობიერების ამაღლების პროგრამების ჩათვლით;
2. აუცილებელია, მომზადდეს მასალა სხვადასხვა ისეთ მნიშვნელოვან თემაზე, როგორცაა: კლიმატის ცვლილება, ბიომრავალფეროვნება, კონსერვაცია და ა.შ.;
3. საჭიროა, მომზადდეს მასალა არა მხოლოდ თბილისის, არამედ საქართველოს ყველა რეგიონის პრობლემების შესახებ;
4. ჟურნალისტები უფრო ხშირად უნდა ჩავიდნენ შემთხვევის ადგილზე, უშუალოდ გაეცნონ პრობლემას და სტატია/სიუჟეტი ამის შემდეგ მოამზადონ;
5. საჭიროა, გაიზარდოს კომუნიკაცია ჟურნალისტებსა და მეცნიერებს, ექსპერტებს, ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს შორის;
6. ბეჭდურ მედიაში აზრის გამოთქმის საშუალება უნდა მიეცეთ სტიქიის შედეგად დაზარალებულ პირებსა და უბრალო მოქალაქეებს. ჟურნალისტებმა მათ, როგორც ინფორმაციის წყაროს, უფრო ხშირად უნდა მიმართონ ხოლმე;
7. აუცილებელია, გაღრმავდეს ჟურნალისტების ცოდნა და ამაღლდეს მათი კვალიფიკაცია გარემოს დაცვის სფეროში.